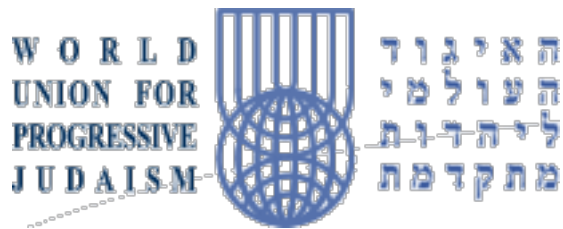

5773

Torah from Around the World

אם אין קמת אין תורה ואם אין תורה אין קמת
*Zonder levensonderhoud is er geen Tora
en zonder Tora is er geen levensonderhoud.*
(R. Eleazar ben Azarja, Pirké Avot 3:21)

Sjabbat 6 juli 2013 / 28 tammoez 5773
Sidra Matot-Masee, Bemidbar [Numeri] 30:2-36:13
Tanach blz. 332-348
Haftara: Jirmeja 2:4-28, 3:4, 4:1-12
Tanach blz. 916

Commentaar: rabbijn dr. Deborah Kahn-Harris, Directeur [Leo Baeck College](#), Londen

Vertaler: Frits Pront

[Het Engelse origineel](#)

De Tirannie van de afgoderij

Ik was ongeveer acht jaar oud toen ik begon met het weigeren om de gelofte van trouw op school af te leggen. Op de joodse dagschool in Houston waar ik onderwijs genoot, werd de Amerikaanse vlag elke dag gehesen en men vroeg ons om de hand op ons hart te plaatsen en de gelofte af te leggen. Omdat ik me normaal gesproken als leerling netjes gedroeg, was de leerkracht niet boos over mijn weigering, maar zij was toch wel enigszins beduusd. Zij wou alleen maar weten waarom ik niet mee wilde doen. „Het is het aanbidden van een afgod,” zei ik tegen haar. „Ssj,” zei ze, „ga achter in de klas staan en vertel het aan geen van de andere kinderen.”

Het is een amusante (mag ik hopen), maar hoe dan ook veelzeggende anekdote. Ofschoon de gelofte van trouw niet in de ware zin van het woord als afgoderij kan worden beschouwd, is het een feit dat afgodisch gedrag niet ophield aan het einde van de bijbelse periode. Men waarschuwt ons voor de gevaren van afgoderij, speciaal met het oog op de schijnbaar eindeloos menselijke neiging er zijn toevlucht toe te nemen. Dat is de reden waarom de *haftara* van de week zo'n heilzame lectuur is.

Deze week lezen wij uit Jirmeja [Jeremia] 2:1-28 en 3:4, de tweede van de *t'lat d'fur'anuta*, de drie [*haftarot*] van treurnis, voorafgaande aan Tisja B'Av. Hierin waarschuwt Jirmeja het

volk zich bewust te worden van het dodelijk gevaar dat hen te wachten staat vanwege hun geestelijke en religieuze misstappen. Want als het volk er niet in slaagt berouw te tonen over hun kwalijke praktijken, voorspelt Jirmeja niet alleen de verwoesting van Jeroesjalajim, maar in het bijzonder ook van hun manier van leven. Zijn stem klinkt niet triomfantelijk, er klinkt alleen diepe wanhoop en afkeuring in door. Het volk is de architect van zijn eigen ondergang wanneer zij het bidden tot de ene echte God verruilen voor het aanbidden van valse goden die gesneden zijn uit hout en gehouwen uit steen.

De profeet vraagt: „*Heeft ooit een volk zijn goden ingeruild? En goden zijn het nog niet eens! Maar mijn volk heeft zijn eer verruild voor iets dat geen hulp bieden kan.*” (Jirmeja 2:11). God bevrijdde het volk uit de slavernij in Egypte, maar als er onder Israëlitisch zelfbestuur welvaart komt, wordt het volk ontrouw en keert zich tot goden die die naam niet verdienen. Zonder het juk van de slavernij waardoor het volk met God verbonden blijft, geven zij zich geleidelijk over aan het aanbidden van afgoden. Het uiteindelijke resultaat zal de volledige en absolute verwoesting van Jeroesjalajim en van het zuidelijke koninkrijk zijn, plus een ernstige breuk in de Verbondsrelatie met God.

Maar wij zijn niet de Bné Jisraeel die in de bijbel figureren. Uitgesneden hout en gehouwen steen zouden ons nooit in verleiding brengen. Wij zijn daar te verstandig voor. Zelfs een achtjarige kan afgoderij herkennen op het moment dat er onevenredig veel aandacht wordt besteed aan een levenloos voorwerp. Desondanks biedt de moderne tijd ons nog steeds de verleidingen van de afgoderij, als we het vermogen hebben om dat wat afgoderij is als zodanig te herkennen.

Onze afgoden zijn niet langer van hout of steen, maar dat maakt hen niet minder tot valse goden. Het vertrouwen in markteconomieën, het aanbidden van materiële zaken, de manier waarop de dure winkelstraat (of het winkelcentrum) met zijn belangrijkste winkels tempels zijn geworden voor een economische god, zijn een paar voorbeelden van onze moderne afgoderij. Onze idolen worden gemaakt met de tranen van kindarbeiders, ze zijn gekleed in polyester en wij doen alsof ze echt bestaan door ons onverzadigbaar verlangen om meer te willen bezitten dan we ooit nodig zullen hebben. Ongelimiteerde consumptie is een vorm van afgoderij die waarschijnlijk onbekend was aan onze voorouders, maar dat neemt niet weg dat het toch afgoderij genoemd kan worden. Wanneer onze ethische en morele waarden en ons gedrag worden vervangen door „*zaken die nergens toe dienen*” (Jirmeja 2:8) zijn ook wij in dodelijk gevaar.

Tisja B'Av en zijn boodschap van wanhoop en hopeloosheid over de op handen zijnde verwoesting, zijn niet populair in onze gemeenschappen. Gedurende mijn jaren als rabbijn van onze gemeente, hadden wij altijd moeite om een minjan bijeen te krijgen. Ik denk dat de werkelijke reden dat wij deze speciale dag niet omarmen, is omdat hij ons een ongemakkelijk gevoel geeft. Tisja B'Av brengt datgene in herinnering waarvoor we het meest bang zijn: dat God ons echt in de steek heeft gelaten, of wij het er naar gemaakt hebben of niet. Het is een angst die in de hele Joodse geschiedenis doorklinkt, met als dieptepunt de theologische crisis die het gevolg is van de Sjoa.

In het licht van de Sjoa, die voor ons is wat de verwoesting van Jeroesjalajim en de dood van zijn inwoners was voor onze bijbelse voorouders, lijken de grimmige waarschuwingen van Jirmeja kwetsend. Zouden wij het echt in ons hoofd kunnen halen om de slachtoffers de schuld te geven van de misdaad die tegen hen begaan werd? Natuurlijk niet. Het afslachten van kinderen kan nooit worden goedgepraat, wat ook de vermeende zonden van de ouders mogen zijn.

Wat betreft de wereldwijde economische rampen en de achteruitgang van het milieu in de wereld, deze kunnen niet, ondanks alles, worden toegeschreven aan een overijverige, zeer bezitterige God. Als het hierom gaat heeft Jirmeja een punt als hij vraagt: „*Waar zijn dan je goden, die jullie zelf gemaakt hebben? Die moeten je maar redden uit je nood.*” [Jirmeja 2:28]. Vertrouwen op deregulering, vrije markten en de andere belangrijke hedendaagse economische slogans die dienen om onze kinderen te behoeden voor wat er op hen zal afkomen als we onze materiële wensen niet inperken, is niet meer dan pure afgoderij. Onze

kinderen en kleinkinderen verdienen het soort wereld wat wij ze nalaten niet, maar zij zullen toch moeten leven met de gevolgen van onze fouten op deze gebieden.

Als liberale Joden denken wij vaak na over zaken als sociale en economische rechtvaardigheid, maar minder vaak zien wij wat de uitkomst is van onze materiële beschaving – ronduit afgodische verering. Bij het naderen van Tisja B' Av doen wij er goed aan om ons Jirmeja's woorden eigen te maken en nog vandaag ons gedrag te veranderen, want er is nog steeds tijd om een ramp te voorkomen.